

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

Навчально-науковий інститут права
Кафедра інформаційного права та юридичної
журналістики

08-04-26М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до організації практичних занять
та виконання самостійної роботи
з навчальної дисципліни
«Медіабезпека журналіста»
для здобувачів вищої освіти другого
(магістерського) рівня
за освітньо-професійною програмою
«Медіаправо та медіабезпека»
спеціальності 061 «Журналістика»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано науково-
методичною
радою з якості ННІП
Протокол № 10 від 21.03.2025 р.

Рівне – 2025

Методичні вказівки до практичних занять та виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни «Медіабезпека журналіста» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою «Медіаправо та медіабезпека» спеціальності 061 «Журналістика» денної та заочної форми навчання. [Електронне видання] / Мітчук О. А. – Рівне : НУВГП, 2025. – 53 с.

Укладач:

Мітчук О. А., доктор наук із соціальних комунікацій, професор, професор кафедри інформаційного права та юридичної журналістики.

Відповідальний за випуск: Мітчук О. А., доктор наук із соціальних комунікацій, професор, в.о. завідувача кафедри інформаційного права та юридичної журналістики

Керівник групи забезпечення спеціальності 061 «Медіаправо та медіабезпека»
Мітчук О. А.

© О. А. Мітчук, 2025

© НУВГП, 2025

ЗМІСТ

Передмова	4
1. Опис навчальної дисципліни та її структура	7
1.1. Опис навчальної дисципліни	7
1.2. Тематика практичних занять	10
1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики	11
1.4. Критерії та шкала оцінювання	11
2. Плани практичних занять	19
3. Самостійна робота студентів	42
4. Індивідуальна робота студентів	46
Рекомендована література	48

ПЕРЕДМОВА

У сучасному світі, де інформаційні потоки стрімко набирають обертів, а технології нестримно змінюють ландшафт медіа, роль журналіста набуває особливого значення. Ви — ті, хто формує суспільну думку, викриває несправедливість і доносить правду. Проте, разом із цим зростає й кількість викликів, пов'язаних із медіабезпекою.

Ці методичні вказівки є вашим надійним дороговказом у світі інформаційних ризиків. Вони створені для того, щоб озброїти вас необхідними знаннями та практичними навичками для захисту себе, своїх джерел та інформації в умовах постійних загроз. Ми розглянемо ключові аспекти кібербезпеки, фізичної безпеки, правових аспектів та психологічної стійкості, адже безпека журналіста — це не лише про технології, а й про усвідомлення, відповідальність та самозахист.

Нехай ці матеріали стануть для вас міцним фундаментом у вашій професійній діяльності, допоможуть впевнено орієнтуватися у складному медіа-просторі та ефективно протистояти будь-яким загрозам. Пам'ятайте: ваша безпека — запорука якісної та незалежної журналістики.

Вивчення дисципліни «Медіабезпека журналіста» є надзвичайно актуальним у сучасному світі з огляду на низку взаємопов'язаних факторів:

Зростання гібридних загроз та інформаційних війн. Сучасний медіапростір є полем битви, де інформація використовується як зброя. Журналісти часто стають мішенями дезінформації, пропаганди, кібератак та психологічного тиску. Розуміння цих загроз та вміння їм протистояти є життєво важливим для збереження об'єктивності та незалежності.

Цифрова трансформація та кіберризики: З розвитком цифрових технологій журналісти все більше працюють онлайн, зберігають інформацію в хмарних сховищах, використовують соціальні мережі. Це створює нові вразливості для кібератак, витоків даних, стеження та шантажу. Знання основ кібербезпеки стає невід'ємною частиною професійної підготовки.

Фізична безпека в умовах конфліктів та протестів. Журналісти часто працюють у гарячих точках, зонах конфліктів, на масових акціях протесту, де існує реальна загроза для їхнього життя та здоров'я. Навички оцінки ризиків, планування безпечних дій, надання першої допомоги та взаємодії з правоохоронними органами є критично важливими.

Правовий захист та етичні дилеми. Журналісти стикаються з правовими викликами, такими як позови про наклеп, тиск з боку влади або олігархів, обмеження доступу до інформації. Розуміння своїх прав, законодавства у сфері медіа та етичних принципів є запорукою професійної відповідальності та уникнення юридичних проблем.

Психологічний тиск та вигорання. Постійна робота з травматичними подіями, загрозами, критикою та стресом може призвести до психологічного вигорання, посттравматичного стресового розладу та інших проблем зі здоров'ям. Дисципліна «Медіабезпека журналіста» допомагає розвинути психологічну стійкість, навчитися справлятися зі стресом та звертатися за допомогою.

Захист джерел інформації. У журналістиці конфіденційність джерел є основоположним принципом. В умовах посилення контролю та стеження, журналістам необхідно знати методи та

інструменти для захисту своїх джерел, щоб забезпечити їм безпеку та зберегти довіру.

Ці методичні вказівки розроблені для надання здобувачам вищої освіти всебічної підтримки у самостійному опрацюванні теоретичного матеріалу, ретельній підготовці до практичних занять та успішному виконанні індивідуальних завдань. Особливий акцент зроблено на практико-орієнтованому навчанні, включаючи аналіз конкретних ситуацій (Case-study), що сприяє розвитку аналітичних та прикладних навичок, необхідних для застосування європейських стандартів у сфері медіаправа та медіабезпеки.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇЇ СТРУКТУРА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Метою викладання дисципліни «*Медіабезпека журналіста*» є формування у здобувачів вищої освіти всебічних знань та практичних навичок, необхідних для забезпечення особистої безпеки та безпеки професійної діяльності журналіста в умовах зростаючих ризиків та загроз, особливо в конфліктних зонах та кризових ситуаціях. Дисципліна має на меті підготувати журналістів, здатних мінімізувати небезпеки, ефективно реагувати на загрози та працювати, зберігаючи при цьому найвищі професійні стандарти.

Завданнями навчальної дисципліни є:

- **Ознайомлення з видами загроз та ризиків у професійній діяльності журналіста:** вивчення фізичних, психологічних, юридичних та цифрових загроз.

- **Надання знань про правові засади захисту журналістів:** вивчення національного та міжнародного законодавства, що регулює безпеку журналістів та їхню професійну діяльність.

- **Вивчення принципів оцінки та мінімізації ризиків:** формування навичок з розробки планів безпеки, підготовки до роботи у небезпечних умовах.

- **Освоєння основ першої домедичної допомоги та виживання у екстремальних ситуаціях.**

- **Навчання методам психологічної стійкості:** розвиток навичок подолання стресу, роботи з травматичним контентом та посттравматичними станами.

– **Розгляд правил цифрової безпеки:** вивчення методів захисту даних, анонімності в мережі, протидії кібератакам та стеженню.

– **Формування навичок безпечної роботи на місці події:** взаємодія з правоохоронними органами, військовими, цивільним населенням.

Аналіз міжнародного досвіду та найкращих практик забезпечення медіабезпеки журналістів

Вивчення освітньої компоненти супроводжується набуттям таких компетентностей та результатів навчання:

Інтегральна

Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері журналістики.

Загальні

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК05. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК08. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня.

Спеціальні

СК01. Здатність використовувати спеціалізовані концептуальні знання з теорії та історії журналістики, новітні технологічні досягнення для розв'язання задач дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері журналістики / медіаправа.

СК02. Здатність критично осмислювати проблеми у сфері журналістики та дотичні до них міждисциплінарні проблеми.

СК05. Здатність зрозуміло і недвозначно доносити власні висновки з питань журналістики, а також знання та пояснення, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефаківців, зокрема до осіб, які навчаються.

СК06. Здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі журналістики у широких та/або мультидисциплінарних контекстах, за умов неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.

Опанувавши дисципліну «Європейські медійні стандарти» здобувачі освіти повинні володіти такими **результатами навчання:**

РН01. Приймати ефективні рішення з проблем журналістики, у тому числі в умовах багатокритерійності, неповних чи суперечливих інформації та вимог.

РН05. Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології під час створення медіапродуктів.

РН08. Використовувати передові знання і методики у процесі дослідження діяльності та створення нових медіаінституцій.

РН10. Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з організацією нових медіаустанов та інституцій.

РН11. Брати продуктивну участь у розробленні проєктів документів, що регламентують діяльність в усіх сферах журналістики, обґрунтовувати суспільну потребу в їх прийнятті, прогнозувати результати їх впливу на суспільство.

РН14. Приймати рішення та розв'язувати професійні завдання з позицій соціальної відповідальності, верховенства права та дотримання законодавства.

1.2. Тематика практичних занять

№	Назва теми	К-сть годин, денна форма	К-сть годин, заочна форма
1	Тема 1: Загрози та ризики у професійній діяльності журналіста	4	1
2	Тема 2: Правові та інституційні засади захисту журналістів	4	1
3	Тема 3: Фізична та психологічна безпека журналіста	4	1
4	Тема 4: Цифрова безпека та захист даних журналіста	4	1
5	Тема 5: Професійна етика та стандарти медіабезпеки	4	2
	Всього	20	6

1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики

Поточний контроль знань студентів з освітньої компоненти проводиться за такими формами:

- оцінювання активності та роботи здобувачів освіти на лекціях;
- усне опитування на практичних заняттях або підготовка, презентація і обговорення укладеного та проаналізованого прикладного матеріалу;
- виконання контрольних або тематично-творчих робіт та тестових завдань;
- участь в обговоренні проблемних питань / дискусія;
- використовуючи отримані навички практико-орієнтованого навчання крізь аналіз конкретних ситуацій (Case-study) аналітичні доповіді;
- виконання поточних контрольних робіт за темами змістових модулів та тестових завдань.

1.4. Критерії та шкала оцінювання

Основними критеріями, що визначають ступінь компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного контролю з навчальної дисципліни «Медіабезпека та інформаційне суспільство» є:

- дотримання зазначених дедлайнів виконання всіх видів навчально-професійної роботи, зазначених у робочій програмі навчальної дисципліни;
- аналіз теоретико-прикладної складової акумуляції знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- використання структурних характеристик тематичного діапазону, умов результативності медіа щодо пошуку, оброблення та аналізу інформації;

- використовувати основні поняття та принципи теоретико-методологічних засади журналістської діяльності (мислення, аналіз, синтез);

- вміння застосовувати теоретико-прикладні знання у професійній діяльності;

- вміння використовувати теоретико-прикладні навички аналізу інформаційного простору України щодо особливостей функціонування медіаправового та медіабезпечного середовища.

Оцінювання результатів поточного контролю проводиться у розрахунку від 0 до 60 балів. Основними методами оцінювання є:

- аналіз усних відповідей;
- виконання практичних завдань.

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

0% - завдання не виконано;

40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% - завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру;

100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Контрольні заходи та засоби діагностики

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у формах:

- оцінювання роботи студента на лекціях;

- опитування на практичних заняттях;
- опрацювання завдань для самостійної роботи;
- написання модульних контролів.

Шкала оцінювання

Кількість набраних балів студентом	Оцінка за національною шкалою
90-100 балів	Відмінно
82-89 балів	Добре
74-81 балів	
64-73 балів	Задовільно
60-63 балів	
35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу

Порядок оцінювання програмних результатів навчання/результатів навчання

Вид занять	Бали	Форма контролю
Поточна складова оцінювання		
Змістовий модуль		
Практичне заняття 1: Загрози та ризики у професійній діяльності журналіста Мета: Поглибити розуміння студентами різноманіття загроз та ризиків, з якими стикаються журналісти, та навчити їх	10	Форми проведення занять – практичне заняття Методи та технології

ідентифікувати потенційні небезпеки. Завдання: 1. Обґрунтуйте, чому усвідомлення всіх видів загроз (фізичних, психологічних, юридичних, цифрових) є першим кроком до забезпечення медіабезпеки журналіста. 2. Визначте специфічні ризики, що виникають при висвітленні подій у зоні бойових дій, порівняно з роботою в мирних умовах. 3. Розгляньте аналіз конкретних ситуацій (Case-study): Проаналізуйте реальний випадок загибелі або поранення журналіста під час виконання професійних обов'язків. Запропонуйте, які протоколи безпеки могли б запобігти цій трагедії або мінімізувати її наслідки.		навчання – комбіноване практичне заняття: доповіді, повідомлення, які переходять у розгорнуту дискусію в аудиторії. Форма контролю – підготовка презентації
Практичне заняття 2: Правові та інституційні засади захисту журналістів Мета: Ознайомити студентів з основними правовими механізмами захисту журналістів та їхньою роллю в забезпеченні безпечної професійної діяльності.	10	Форми проведення занять – практичне заняття Методи та технології навчання – демонстрація та

Завдання: 1. Обґрунтуйте важливість міжнародного права та рішень міжнародних судів у захисті прав журналістів, особливо в умовах збройних конфліктів. 2. Визначте основні положення українського законодавства, які гарантують права та безпеку журналістів, та передбачають відповідальність за перешкоджання їхній діяльності. 3. Розгляньте аналіз конкретних ситуацій (Case-study): Проаналізуйте судову справу, пов'язану з перешкоджанням журналістській діяльності або нападом на журналіста в Україні. 4. Запропонуйте дії, які журналіст або його редакція могли б вжити для ефективного захисту своїх прав у подібній ситуації.		обговорення Форма контролю – практичне заняття з виступами студентів
Практичне заняття 3: Фізична та психологічна безпека журналіста Мета: Навчити студентів основам фізичної безпеки, включаючи першу домедичну допомогу, та методам	10	Форми проведення занять – практичне заняття Методи та технології

підтримки психологічної стійкості. Завдання: 1. Обґрунтуйте необхідність проходження журналістами курсів з тактичної медицини та виживання перед відрядженням у небезпечні зони. 2. Визначте ключові ознаки стресового стану та основні методи психологічної самодопомоги, які журналіст може застосувати на місці події. 3. Розгляньте аналіз конкретних ситуацій (Case-study): Проаналізуйте сценарій, де журналіст опиняється в ситуації, що загрожує його життю або здоров'ю (наприклад, обстріл, демонстрація, що переростає в насильство). 4. Запропонуйте покроковий план дій, які журналіст має вжити для забезпечення своєї безпеки та надання допомоги іншим, якщо це можливо.		навчання – демонстрація Форма контролю – групове опитування студентів
Практичне заняття 4: Цифрова безпека та захист даних журналіста Мета: Розвинути у студентів	10	Форми проведення занять – практичне

навички цифрової гігієни, захисту даних та анонімності в онлайн-середовищі. Завдання: 1. Обґрунтуйте важливість використання багатофакторної автентифікації та складних паролів для захисту цифрових акаунтів журналіста. 2. Визначте основні види кібератак, спрямованих на журналістів (наприклад, фішинг, цільові атаки, моніторинг трафіку), та методи їх протидії. 3. Розгляньте аналіз конкретних ситуацій (Case-study): Проаналізуйте випадок витоку конфіденційних даних журналіста або злому його комунікацій. 4. Запропонуйте комплекс заходів для захисту цифрового сліду та забезпечення анонімності джерел інформації.		заняття Методи та технології навчання – демонстрація Форма контролю – групове опитування студентів
Практичне заняття 5: Професійна етика та стандарт медіабезпеки Мета: Ознайомити студентів з етичними дилемами, що виникають у роботі журналіста в умовах ризику, та найкращими міжнародними практиками медіабезпеки.	10	Форми проведення занять – практичне заняття Методи та технології навчання – демонстрація

Завдання: 1. Обґрунтуйте необхідність дотримання етичних принципів (наприклад «не нашкодь», принцип мінімізації страждань) при висвітленні конфліктів або трагічних подій. 2. Визначте ключові рекомендації міжнародних організацій (таких як «Репортери без кордонів», Комітет із захисту журналістів) щодо безпечної роботи журналістів у небезпечних зонах. 3. Розгляньте аналіз конкретних ситуацій (Case-study): Проаналізуйте етичну дилему, з якою може зіткнутися журналіст (наприклад, публікація фотографій жертв, розкриття особистості джерел заради сенсації). 4. Запропонуйте етично обґрунтоване рішення та поясніть його, спираючись на професійні стандарти та принципи медіабезпеки.		<i>презентації та аналіз конкретних ситуацій</i> Форма контролю – обговорення кейсів
Усього практичні заняття	50	
Індивідуальне науково-дослідне завдання	10	Наукова стаття, або тези або реферат.

Усього поточна складова оцінювання:	60	
<i>Підсумкова складова оцінювання</i>		
2.1 Модульний контроль №1	20	Тести
2.2 Модульний контроль №2	20	Тести
Усього підсумкова складова оцінювання:	40	
РАЗОМ	100	

2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичні заняття з дисципліни «Медіабезпека журналіста» є ключовим елементом вашої підготовки, адже саме вони дозволяють перетворити теоретичні знання на реальні, застосовні навички. Ми розуміємо, що безпека в журналістиці – це не лише набір правил, а й постійний процес навчання та адаптації до нових викликів. Тому наші практичні заняття максимально наближені до реальних умов роботи журналіста.

Під час цих занять ви матимете змогу:

Опанувати інструменти кібербезпеки: Ви навчитеся використовувати VPN, налаштовувати двофакторну автентифікацію, працювати з захищеними месенджерами, шифрувати дані та безпечно зберігати конфіденційну інформацію. Ми розглянемо типові кіберзагрози, такі як фішинг, шкідливе програмне забезпечення, і розробимо стратегії захисту від них.

Відпрацювати алгоритми дій у надзвичайних ситуаціях: Ми моделюватимемо різні сценарії, від затримання та обшуку до роботи в зоні конфлікту. Ви

дізнаєтеся, як правильно діяти під час загроз, як надавати першу домедичну допомогу, як комунікувати з правоохоронцями та як організувати безпечний відхід.

Розвинути навички психологічної стійкості: Через практичні вправи ми допоможемо вам розпізнавати ознаки стресу та вигорання, навчитися ефективним технікам саморегуляції та дізнатися, куди звертатися за психологічною допомогою. Адже ваша емоційна стійкість — це фундамент безпечної та ефективної роботи.

Ознайомитися з правовими аспектами медіабезпеки: На практиці ви аналізуватимете реальні кейси, пов'язані з наклепом, дифамацією, розголошенням конфіденційної інформації. Ми відпрацюємо складання безпечних запитів, взаємодію з адвокатами та розуміння ваших прав і обов'язків у медіапросторі.

Сформувати особистий план безпеки: Кожен студент матиме змогу розробити індивідуальний план безпеки, що враховуватиме специфіку його майбутньої професійної діяльності, потенційні ризики та необхідні превентивні заходи.

Наші практичні заняття базуються на інтерактивних методах: симуляції, рольові ігри, тренінги, кейс-стаді та робота в малих групах. Ми заохочуємо активне обговорення, обмін досвідом та критичне мислення. Пам'ятайте, що найкращий спосіб навчитися – це робити.

Тема 1: Загрози та ризики у професійній діяльності журналіста

1. Класифікація загроз: фізичні, психологічні, юридичні, цифрові та репутаційні ризики.

2. Загрози при роботі в зоні конфлікту та бойових дій: специфіка небезпек, ідентифікація зон ризику.

3. Визначення безпекових протоколів: поняття «без шкоди», «інформована згода» та їх застосування.

Мета: Поглибити розуміння студентами різноманіття загроз та ризиків, з якими стикаються журналісти, та навчити їх ідентифікувати потенційні небезпеки.

Теоретична частина (для самостійного опрацювання перед заняттям)

Перед початком практичного заняття студентам рекомендується повторити матеріали лекцій, присвячені класифікації загроз у журналістській діяльності: фізичні, психологічні, юридичні та цифрові ризики. Зверніть увагу на приклади з реальної практики та статистичні дані щодо інцидентів з журналістами в Україні та світі.

Завдання для виконання на практичному занятті:

1. Обґрунтування важливості усвідомлення загроз

Завдання: Обґрунтуйте, чому усвідомлення всіх видів загроз (фізичних, психологічних, юридичних, цифрових) є першим кроком до забезпечення медіабезпеки журналіста.

Методичні рекомендації:

Розгляньте кожен вид загрози окремо. Поясніть, як ігнорування одного типу ризику може потягти за собою інші. Наприклад, як цифрова вразливість може призвести до фізичної загрози.

Використайте аналогії з іншими професіями, де усвідомлення ризиків є критичним (наприклад, пожежники, лікарі, військові).

Підкресліть проактивний характер усвідомлення: неможливо ефективно реагувати на загрозу, якщо вона не була ідентифікована на ранній стадії.

Обговоріть, як особистий досвід ігнорування ризиків може вплинути на кар'єру та психологічний стан журналіста.

2. Специфічні ризики при висвітленні подій у зоні бойових дій

Завдання: Визначте специфічні ризики, що виникають при висвітленні подій у зоні бойових дій, порівняно з роботою в мирних умовах.

Методичні рекомендації:

Створіть порівняльну таблицю або ментальну карту, де чітко розмежуєте ризики мирного часу та ризики воєнних умов.

Для зони бойових дій: Розгляньте такі аспекти як:

Фізичні: обстріли, мінна небезпека, засідки, полон, поранення, загибель, відсутність медичної допомоги.

Психологічні: ПТСР, моральні дилеми, вторинна травматизація, стрес, депресія, вигорання.

Юридичні: статус комбатанта/некомбатанта, воєнні злочини, порушення прав людини, проблеми з акредитацією.

Цифрові: хакерські атаки, перехоплення зв'язку, геолокація, втрата даних, використання цифрових слідів для ідентифікації.

Для мирних умов: Зосередьтеся на таких ризиках як:

Фізичні: напади, погрози, переслідування, дорожньо-транспортні пригоди під час виїздів.

Психологічні: тиск редакції, емоційне вигорання, стрес через дедлайни, кібербулінг.

Юридичні: позови про наклеп, звинувачення у розголошенні таємниці, тиск з боку влади.

Цифрові: фішинг, витік персональних даних, стеження через соцмережі.

Обговоріть, як контекст (війна/мир) змінює пріоритетність та інтенсивність тих самих загроз.

Аналіз конкретних ситуацій (Case-study):

Завдання: Проаналізуйте реальний випадок загибелі або поранення журналіста під час виконання професійних обов'язків. Запропонуйте, які протоколи безпеки могли б запобігти цій трагедії або мінімізувати її наслідки.

Методичні рекомендації:

Студенти працюють у малих групах (3-4 особи). Кожна група обирає або отримує для аналізу конкретний кейс (наприклад, загибель Андрія Захтея, Георгія Гонгадзе, Олександри Кувшинової, чи іншого відомого випадку).

Етапи аналізу:

Короткий виклад фактології: Хто, де, коли, за яких обставин загинув/був поранений журналіст.

Ідентифікація загроз та ризиків: Які саме загрози (фізичні, психологічні, юридичні, цифрові) були присутні в цій ситуації? Чи були вони усвідомлені?

Оцінка дій журналіста та редакції: Чи були дотримані існуючі протоколи безпеки? Чи були помилки у плануванні, підготовці або виконанні завдання?

Розробка протоколів безпеки: Запропонуйте конкретні, покрокові дії та протоколи, які могли б бути застосовані в цій ситуації для запобігання трагедії або мінімізації її наслідків. Розгляньте як превентивні заходи, так і дії під час надзвичайної ситуації та після неї.

Презентація результатів: Кожна група презентує свій аналіз та запропоновані протоколи. Після презентації відбувається спільне обговорення та конструктивна критика.

Запитання для обговорення та висновки:

Які уроки можна винести з проаналізованих кейсів?

Наскільки важливою є співпраця між журналістом, редакцією та службами безпеки?

Які інструменти та ресурси можуть допомогти журналісту в ідентифікації та мінімізації ризиків?

Які особисті якості та навички є найважливішими для забезпечення безпеки журналіста?

Форма контролю: Підготовка презентації.

Тема 2: Правові та інституційні засади захисту журналістів

1. Національне законодавство України щодо прав та захисту журналістів.

2. Міжнародно-правові механізми захисту журналістів: роль ООН, ЮНЕСКО, Ради Європи та інших організацій.

3. Відповідальність за перешкоджання професійній діяльності журналістів: види відповідальності та механізми притягнення до неї.

Мета: Ознайомити студентів з основними правовими механізмами захисту журналістів та їхньою роллю в забезпеченні безпечної професійної діяльності.

Теоретична частина (для самостійного опрацювання перед заняттям)

Перед початком практичного заняття студентам рекомендується повторити матеріали лекцій, що стосуються міжнародно-правових актів, які гарантують

права журналістів (Женевські конвенції та Додаткові протоколи, Європейська конвенція з прав людини, резолюції ООН та Ради Європи), а також відповідне українське законодавство (Закони України «Про інформацію», «Про телебачення і радіомовлення», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», Кримінальний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення). Зверніть увагу на статті, що стосуються свободи слова, професійної діяльності журналіста та відповідальності за перешкоджання їй.

Завдання для виконання на практичному занятті:

1. Обґрунтування важливості міжнародного права

Завдання: Обґрунтуйте важливість міжнародного права та рішень міжнародних судів у захисті прав журналістів, особливо в умовах збройних конфліктів.

Методичні рекомендації:

Розгляньте принцип екстериторіальності: чому національне законодавство не завжди є достатнім для захисту журналіста, який працює за кордоном або в зонах конфліктів.

Проаналізуйте роль Міжнародного кримінального суду, Європейського суду з прав людини та інших міжнародних інституцій у притягненні до відповідальності осіб, винних у злочинах проти журналістів. Наведіть приклади резонансних справ або рішень, що стосуються свободи преси та безпеки журналістів.

Поясніть, як статус журналіста згідно з міжнародним гуманітарним правом (цивільна особа, що користується захистом, або особа, яка може бути визнана військовим кореспондентом) впливає на його безпеку.

Обговоріть, як міжнародні організації (наприклад, «Репортери без кордонів», Комітет із захисту журналістів) використовують норми міжнародного права для адвокації та захисту прав журналістів у всьому світі.

2. Основні положення українського законодавства

Завдання: Визначте основні положення українського законодавства, які гарантують права та безпеку журналістів, та передбачають відповідальність за перешкоджання їхній діяльності.

Методичні рекомендації:

Створіть перелік ключових статей Конституції України, законів України «Про інформацію», «Про телебачення і радіомовлення», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», а також відповідних статей Кримінального кодексу України (наприклад, ст. 171 «Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів») та Кодексу України про адміністративні правопорушення, що стосуються прав журналістів та відповідальності за їх порушення.

Наведіть конкретні приклади ситуацій, коли ці норми можуть бути застосовані (наприклад, відмова у доступі до інформації, фізичний напад, погрози, знищення обладнання).

Обговоріть механізми подачі скарг та звернень у випадку порушення прав журналіста в Україні (Національна поліція, прокуратура, суд).

Поясніть, у чому полягає відмінність між «перешкоджанням законній професійній діяльності журналіста» та іншими правопорушеннями.

Аналіз конкретних ситуацій (Case-study):

Завдання: Проаналізуйте судову справу, пов'язану з перешкоджанням журналістській діяльності або нападом на журналіста в Україні. Запропонуйте дії, які журналіст або його редакція могли б вжити для ефективного захисту своїх прав у подібній ситуації.

Методичні рекомендації:

Студенти працюють у малих групах (3-4 особи). Кожна група обирає або отримує для аналізу конкретний кейс із судової практики в Україні (наприклад, справи щодо побиття, погроз, знищення майна журналістів або відмови в наданні інформації). Рекомендується використовувати відкриті реєстри судових рішень, матеріали правозахисних організацій та медіа-юристів.

Етапи аналізу:

Короткий виклад фабули справи: Хто, де, коли, за яких обставин відбулося порушення прав журналіста. Які статті законодавства було порушено (чи інкриміновано)?

Перебіг судового процесу: Які були ключові етапи судового розгляду? Які докази використовувалися? Які рішення були ухвалені судами різних інстанцій?

Оцінка ефективності правового захисту: Чи було рішення суду справедливим? Чому справа могла бути успішною чи неуспішною? Які були сильні та слабкі сторони аргументації сторін?

Розробка алгоритму дій: Запропонуйте конкретний, покроковий алгоритм дій, який журналіст або його редакція могли б вжити з самого початку інциденту для максимально ефективного захисту своїх прав. Це може включати:

Фіксацію доказів (відео, фото, аудіо, свідчення).

Негайне звернення до правоохоронних органів.

Комунікацію з адвокатом та медіа-юристами.
Інформування громадськості та медіа-спільноти.
Взаємодію з професійними об'єднаннями та правозахисними організаціями.

Підготовку позову або клопотань.

Презентація результатів: Кожна група презентує свій аналіз та запропонований алгоритм дій. Після презентації відбувається спільне обговорення та конструктивна критика.

Запитання для обговорення та висновки:

Наскільки ефективно українське законодавство захищає журналістів на практиці?

Які «білі плями» чи недоліки існують у правовому регулюванні?

Яка роль громадських організацій та професійних об'єднань у правовому захисті журналістів?

Чому важливо не лише знати свої права, а й вміти ними користуватися?

Форма контролю: Практичне заняття з виступами студентів.

Тема 3: Фізична та психологічна безпека журналіста

1. Планування та підготовка до відряджень у небезпечні зони: оцінка ризиків, особисте спорядження, комунікаційні плани.

2. Основи першої домедичної допомоги: невідкладні стани, травми, правила поводження з пораненими.

3. Психологічна стійкість та самодопомога: подолання стресу, профілактика емоційного вигорання, робота з травматичним досвідом.

Мета: Навчити студентів основам фізичної безпеки, включаючи першу домедичну допомогу, та методам підтримки психологічної стійкості.

Теоретична частина (для самостійного опрацювання перед заняттям)

Перед початком практичного заняття студентам рекомендується повторити матеріали лекцій, що стосуються принципів надання першої домедичної допомоги (правило «Stop the Bleed», ABCDE алгоритм), основних загроз для життя та здоров'я в небезпечних умовах, а також ознак та наслідків психологічного стресу, механізмів психологічної самопомоги та підтримки.

Завдання для виконання на практичному занятті:

1. Обґрунтування необхідності курсів з тактичної медицини та виживання

Завдання: Обґрунтуйте необхідність проходження журналістами курсів з тактичної медицини та виживання перед відрядженням у небезпечні зони.

Методичні рекомендації:

Поясніть, чому стандартна перша допомога може бути недостатньою в умовах бойових дій або масових заворушень. Підкресліть різницю між цивільною та тактичною медициною.

Розгляньте типові травми, що можуть виникнути в небезпечних зонах (уламкові поранення, кульові, контузії, опіки) і як тактична медицина готує до роботи з ними.

Обговоріть значення «золотої години» та «платинової десятихвилинки» у тактичній медицині та роль журналіста в цей критичний період.

Наведіть приклади реальних ситуацій, коли навички виживання (орієнтування на місцевості,

облаштування тимчасового укриття, пошук води та їжі) могли б врятувати життя журналісту, який опинився відірваним від групи чи потрапив у полон.

Підкресліть, що ці навички не лише підвищують шанси на виживання, а й дають впевненість та психологічну стійкість, що є важливим фактором у стресових умовах.

2. Ознаки стресового стану та методи психологічної самодопомоги

Завдання: Визначте ключові ознаки стресового стану та основні методи психологічної самодопомоги, які журналіст може застосувати на місці події.

Методичні рекомендації:

Ознаки стресу: Класифікуйте ознаки стресу за категоріями:

Фізіологічні: прискорене серцебиття, тремтіння, утруднене дихання, пітливість, нудота, головний біль.

Емоційні: страх, паніка, гнів, тривога, розгубленість, емоційне оніміння.

Когнітивні: проблеми з концентрацією, прийняттям рішень, пам'яттю, «тунельний зір».

Поведінкові: агресія, ступор, неадекватні реакції, уникання.

Методи самодопомоги: Запропонуйте та обговоріть практичні методи, які можна застосувати безпосередньо на місці події:

Дихальні техніки: «квадратне дихання», глибоке діафрагмальне дихання для заспокоєння нервової системи.

Техніки заземлення: зосередження на п'яти відчуттях (5-4-3-2-1), дотик до твердої поверхні, усвідомлення свого тіла в просторі.

Когнітивні техніки: перефокусування уваги, ідентифікація негативних думок, внутрішній діалог.

М'язова релаксація: напруження та розслаблення груп м'язів.

«Правило трьох»: знайти три речі, які бачиш; три звуки, які чуєш; три речі, які відчуваєш.

Підкресліть важливість розпізнавання ознак стресу не лише у себе, а й у колег, щоб вчасно надати допомогу.

Аналіз конкретних ситуацій (Case-study):

Завдання: Проаналізуйте сценарій, де журналіст опиняється в ситуації, що загрожує його життю або здоров'ю (наприклад, обстріл, демонстрація, що переростає в насильство). Запропонуйте покроковий план дій, які журналіст має вжити для забезпечення своєї безпеки та надання допомоги іншим, якщо це можливо.

Методичні рекомендації:

Студенти працюють у малих групах (3-4 особи). Кожна група отримує або обирає для аналізу один зі сценаріїв (наприклад, перебування під обстрілом, потрапляння у натовп під час жорстокого розгону демонстрації, або інша ситуація високого ризику).

Етапи аналізу та розробки плану дій:

Початкова оцінка ситуації:

Швидка оцінка загрози (джерело, тип, інтенсивність).

Оцінка власного стану та стану оточуючих.

Визначення найбезпечнішого місця (укриття).

Покроковий план дій (до, під час, після події):

До події (превентивні заходи): Підготовка (бронежилет, каска, аптечка, засоби зв'язку, «тривожний рюкзак»), планування маршруту та шляхів відходу, домовленості з редакцією/колегами, усвідомлення можливих ризиків.

Під час події (миттєва реакція):

«Три С»: Спостерігай. Слухай. Сховайся. Швидко прийняття рішення про укриття.

Надання першої домедичної допомоги (собі або іншим): Застосування турнікета/джгута, тампонування рани, накладання пов'язки (на цьому етапі може бути практична демонстрація чи симуляція).

Комунікація: Зв'язок з редакцією/колегами/екстреними службами (коротко, чітко, про місце, що сталося, потрібну допомогу).

Фіксація події: Якщо безпечно – зйомка, запис.

Психологічна самодопомога: Застосування дихальних вправ, технік заземлення для збереження ясності розуму.

Після події (вихід із зони ризику та подальші дії):

Безпечний відхід з небезпечної зони.

Пошук безпечного місця та подальша оцінка стану.

Звіт до редакції, звернення за медичною/психологічною допомогою.

Документування події та своїх дій.

Презентація та обговорення: Кожна група презентує свій сценарій та план дій. Обговорення можливих варіантів, ефективності запропонованих кроків та їхньої реалістичності.

Запитання для обговорення та висновки:

Наскільки важливою є злагоджена робота команди (журналіст-оператор-водій-редакція) в умовах ризику?

Які індивідуальні особливості журналіста (досвід, характер) впливають на його поведінку в стресових ситуаціях?

Чому регулярні тренування та навчання є критично важливими для фізичної та психологічної безпеки?

Які ресурси (крім безпосередніх тренінгів) можуть допомогти журналісту підтримувати свій рівень готовності?

Форма контролю: Групове опитування студентів.

Тема 4: Цифрова безпека та захист даних журналіста

1. Загрози у цифровому просторі: хакерські атаки, фішинг, шпигунське програмне забезпечення, DDoS-атаки.

2. Захист персональних даних та анонімність: безпечні месенджери, VPN, шифрування комунікацій.

3. Безпека в соціальних мережах та онлайн-платформах: налаштування приватності, гігієна цифрового сліду.

Мета: Розвинути у студентів навички цифрової гігієни, захисту даних та анонімності в онлайн-середовищі.

Теоретична частина (для самостійного опрацювання перед заняттям)

Перед початком практичного заняття студентам рекомендується повторити матеріали лекцій, що стосуються принципів цифрової гігієни, роботи менеджерів паролів, механізмів багатофакторної автентифікації (2FA/MFA), основних видів кібератак (фішинг, шкідливе ПЗ, DDoS-атаки, MITM-атаки, цільові атаки), а також інструментів для забезпечення анонімності та конфіденційності (VPN, Tor, захищені месенджери, шифрування даних).

Завдання для виконання на практичному занятті:

1. Обґрунтування важливості багатофакторної автентифікації та складних паролів

Завдання: Обґрунтуйте важливість використання багатофакторної автентифікації та складних паролів для захисту цифрових акаунтів журналіста.

Методичні рекомендації:

Поясніть, чому сам лише пароль, навіть складний, не є достатнім захистом у сучасному цифровому світі. Згадайте про методи підбору паролів, словникові атаки, брутфорс.

Розкрийте принцип роботи багатофакторної автентифікації (2FA/MFA): що це таке, які бувають види (SMS-коди, додатки-автентифікатори, апаратні ключі) і чому вона значно підвищує безпеку. Наведіть приклади, як 2FA ускладнює зламування акаунту навіть у разі компрометації пароля.

Обговоріть критерії складного пароля: довжина, різноманіття символів, відсутність персональної інформації. Поясніть переваги використання менеджерів паролів (наприклад, LastPass, KeePass, 1Password) для генерування та зберігання унікальних і складних паролів для кожного сервісу.

Наведіть приклади, як злам одного акаунту (наприклад, пошти) може призвести до доступу до інших сервісів журналіста. Підкресліть, що саме журналісти є привабливою мішенню для кібератак через їхній доступ до конфіденційної інформації та джерел.

2. Основні види кібератак та методи протидії

Завдання: Визначте основні види кібератак, спрямованих на журналістів (наприклад, фішинг, цільові атаки, моніторинг трафіку), та методи їх протидії.

Методичні рекомендації:

Для кожного виду атаки:

Дайте чітке визначення та поясніть механізм її дії.

Наведіть приклади, як ця атака може бути використана проти журналіста (наприклад, фішингові листи з фейкових акаунтів відомих політиків, шпигунське ПЗ, замасковане під «важливий документ»).

Запропонуйте конкретні методи протидії та превентивні заходи.

Види атак:

Фішинг (Phishing): Ідентифікація підозрілих листів/повідомлень, перевірка URL-адрес, використання антивірусного ПЗ, навчання персоналу.

Цільові атаки (Spear Phishing, APT-атаки): Високий рівень пильності до будь-яких неочікуваних запитів, використання апаратних ключів 2FA, ізольоване робоче середовище для конфіденційної інформації, регулярні оновлення ПЗ.

Шкідливе програмне забезпечення (Malware, Spyware): Використання ліцензійного антивірусного ПЗ, сканування флешок, обережність при завантаженні файлів, встановлення оновлень операційної системи та програм.

Моніторинг трафіку / Атаки «людина посередині» (Man-in-the-Middle, MITM): Використання VPN, перевірка HTTPS-сертифікатів, уникнення публічних Wi-Fi мереж для конфіденційної роботи.

DDoS-атаки: Зрозуміти, що це атака на доступність ресурсу, а не злам даних. Ресурси для боротьби з DDoS (наприклад, Cloudflare).

Підкресліть, що успішна протидія вимагає комбінації технологічних рішень, постійної пильності та навчання.

Аналіз конкретних ситуацій (Case-study):

Завдання: Проаналізуйте випадок витоку конфіденційних даних журналіста або злому його комунікацій. Запропонуйте комплекс заходів для захисту цифрового сліду та забезпечення анонімності джерел інформації.

Методичні рекомендації:

Студенти працюють у малих групах (3-4 особи). Кожна група обирає або отримує для аналізу конкретний кейс (наприклад, злом пошти журналіста, витік інформації з телефону, виявлення джерела через метадані фотографій або геолокацію). Рекомендується використовувати відомі випадки з української або світової практики (наприклад, злами акаунтів, пов'язані з «Панамськими документами», «Paradise Papers», або локальні інциденти).

Етапи аналізу та розробки плану дій:

Короткий виклад фабули справи: Хто, де, коли, як саме відбувся витік даних або злам комунікацій. Які наслідки це мало для журналіста та його джерел.

Ідентифікація вразливостей: Які слабкі місця були використані для атаки? Чи була це халатність журналіста, недостатня технологічна захищеність, чи цілеспрямована складна атака?

Оцінка наслідків: Як витік вплинув на репутацію, безпеку, довіру до журналіста та його джерел?

Розробка комплексного плану захисту цифрового сліду та забезпечення анонімності джерел: Запропонуйте конкретні, покрокові заходи, які журналіст або його редакція могли б застосувати для запобігання подібним інцидентам у майбутньому та мінімізації ризиків. План повинен включати:

Безпека акаунтів: Використання унікальних складних паролів, менеджерів паролів, обов'язкове використання 2FA/MFA.

Безпечні комунікації: Використання end-to-end шифрованих месенджерів (Signal, Threema), захищених поштових сервісів.

Анонімність та конфіденційність:

Використання VPN або Tor для приховування IP-адреси.

Видалення метаданих з файлів (фото, відео, документів).

Роз'єднання «цифрових життів» (окремі пристрої/акаунти для особистого та професійного використання).

Обережність з геолокацією та публікацією інформації, що дозволяє ідентифікувати джерела або маршрути.

Використання операційних систем, орієнтованих на безпеку (наприклад, Tails, Qubes OS – для роботи з особливо чутливими даними).

Регулярні аудити безпеки: Перевірка пристроїв на наявність шпигунського ПЗ, оновлення програмного забезпечення.

Навчання та підвищення обізнаності: Регулярні тренінги для себе та колег.

Презентація результатів: Кожна група презентує свій аналіз та запропонований комплекс заходів. Після презентації відбувається спільне обговорення та конструктивна критика.

Запитання для обговорення та висновки:

Наскільки складним є повне забезпечення анонімності в сучасному цифровому світі?

Які етичні дилеми можуть виникати при використанні інструментів анонімності в журналістиці?

Яка роль редакції у забезпеченні цифрової безпеки своїх журналістів?

Чи існує «ідеальний» набір інструментів для цифрової безпеки журналіста, чи це постійно змінюється?

Форма контролю: Групове опитування студентів.

Тема 5: Професійна етика та стандарти медіабезпеки

1. Етичні дилеми у роботі журналіста в умовах ризику: баланс між отриманням інформації та особою безпекою.

2. Взаємодія з різними суб'єктами (військові, поліція, цивільне населення) в зоні конфлікту: правила безпечної комунікації.

Міжнародні найкращі практики та стандарти безпеки журналістів (наприклад, CPJ, RSF, IPI).

Мета: Мета: Ознайомити студентів з етичними дилемами, що виникають у роботі журналіста в умовах ризику, та найкращими міжнародними практиками медіабезпеки.

Теоретична частина (для самостійного опрацювання перед заняттям)

Перед початком практичного заняття студентам рекомендується повторити матеріали лекцій, що стосуються основних етичних принципів журналістики (об'єктивність, достовірність, повнота, принцип «не нашкодь», відповідальність, незалежність), особливостей їх застосування у конфліктних та кризових ситуаціях, а також ознайомитися з рекомендаціями провідних міжнародних організацій з медіабезпеки (таких як «Репортери без кордонів», Комітет із захисту журналістів, Міжнародний інститут безпеки новин – INSI, Міжнародна федерація журналістів – IFJ).

Завдання для виконання на практичному занятті:

1. Обґрунтування необхідності дотримання етичних принципів

Завдання: Обґрунтуйте необхідність дотримання етичних принципів (наприклад, «не нашкодь», принцип мінімізації страждань) при висвітленні конфліктів або трагічних подій.

Методичні рекомендації:

Поясніть, чому принцип «не нашкодь» є фундаментальним у роботі журналіста, особливо в чутливих ситуаціях. Розгляньте, як необачне висвітлення може завдати шкоди не лише жертвам та їхнім родинам, але й самому журналісту (через психологічну травматизацію) та репутації професії.

Обговоріть принцип мінімізації страждань: як уникнути сенсаційності, не етичного використання зображень, надмірної деталізації трагічних подій. Поясніть, що мета журналістики — інформувати, а не шокувати чи експлуатувати горе.

Проаналізуйте, як публікація певних деталей (наприклад, розташування медичних закладів, місцезнаходження укриттів, фотографії загиблих) може створити додаткові ризики для цивільного населення, військових чи рятувальників.

Підкресліть, що дотримання етичних норм є не лише моральним обов'язком, а й важливим компонентом професійної довіри та легітимності журналістики. Наведіть приклади, коли порушення етичних норм призводило до втрати довіри аудиторії або юридичних наслідків.

2. Ключові рекомендації міжнародних організацій щодо безпечної роботи журналістів

Завдання: Визначте ключові рекомендації міжнародних організацій (таких як «Репортери без

кордонів», Комітет із захисту журналістів) щодо безпечної роботи журналістів у небезпечних зонах.

Методичні рекомендації:

Коротко охарактеризуйте місію та діяльність зазначених організацій у сфері безпеки журналістів.

Сформулюйте та обговоріть основні блоки рекомендацій:

Підготовка: Важливість спеціалізованих тренінгів (HEFAT – Hostile Environment and First Aid Training), планування маршрутів, оцінка ризиків, розробка плану евакуації.

Екіпірування: Використання захисного спорядження (бронежилети, каски), аптечки, засобів зв'язку, ідентифікаційних знаків («Преса»).

Комунікація: Регулярний зв'язок з редакцією/базою, використання захищених каналів зв'язку, кодових слів, обмін інформацією про місцезнаходження.

Поведінка на місці: Уникнення необґрунтованого ризику, дотримання інструкцій місцевих служб, нейтральність, усвідомлення культурних особливостей.

Психологічна підтримка: Важливість самопомогі, взаємної підтримки, доступу до психологічної допомоги після травматичних подій.

Правовий статус: Розуміння своїх прав та обов'язків, співпраця з юристами.

Підкресліть, що ці рекомендації розроблені на основі багаторічного досвіду та є своєрідним «кодексом» безпечної поведінки.

Аналіз конкретних ситуацій (Case-study):

Завдання: Проаналізуйте етичну дилему, з якою може зіткнутися журналіст (наприклад, публікація фотографій жертв, розкриття особистості джерела

заради сенсації). Запропонуйте етично обґрунтоване рішення та поясніть його, спираючись на професійні стандарти та принципи медіабезпеки.

Методичні рекомендації:

Студенти працюють у малих групах (3-4 особи). Кожна група отримує або обирає для аналізу одну з етичних дилем.

Приклади дилем:

Чи публікувати шокуючі фото/відео з місця теракту/бойових дій, щоб «донести правду», чи це є експлуатацією горя?

Чи розкривати особу анонімного джерела, якщо це може призвести до сенсаційного матеріалу, але наражає джерело на небезпеку?

Як висвітлювати події, не поширюючи ворожу пропаганду, але й не приховуючи важливої інформації?

Чи варто наражати себе на небезпеку заради ексклюзивного кадру, якщо це не несе суспільно важливої інформації?

Журналіст отримує конфіденційну інформацію про корупцію, але її публікація може загрожувати життю джерела. Як діяти?

Етапи аналізу та розробки рішення:

Короткий виклад дилеми: Чітко сформулюйте суть етичної проблеми, перед якою стоїть журналіст.

Визначення зацікавлених сторін: Хто постраждає або отримає вигоду від кожного з варіантів рішення (суспільство, жертви, джерела, редакція, сам журналіст)?

Застосування етичних принципів: Які етичні принципи (наприклад, «не нашкодь», відповідальність, достовірність, повнота, захист

джерел, суспільний інтерес) застосовні до цієї ситуації? Чи конфліктують вони між собою?

Аналіз можливих рішень та їх наслідків: Розгляньте декілька можливих варіантів дій та спрогнозуйте короткострокові та довгострокові наслідки кожного з них.

Формулювання етично обґрунтованого рішення: Запропонуйте оптимальне рішення, яке найкращим чином відповідає професійним стандартам та принципам медіабезпеки.

Обґрунтування рішення: Чітко поясніть, чому саме це рішення є найбільш прийнятним, посилаючись на вищезгадані етичні принципи та міжнародні рекомендації.

Презентація результатів: Кожна група презентує свій аналіз дилеми та запропоноване рішення. Після презентації відбувається спільне обговорення, дискусія та аргументація.

Запитання для обговорення та висновки:

Чи завжди існує «правильне» етичне рішення, чи це часто вибір між «меншим злом»?

Яка роль редакційної політики та внутрішніх стандартів у допомозі журналісту в прийнятті етичних рішень?

Наскільки особисті цінності та досвід журналіста впливають на його етичний вибір?

Як можна збалансувати суспільний інтерес та безпеку журналіста/джерела в критичних ситуаціях?

Форма контролю: Обговорення кейсів.

3. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота є ключовим елементом у засвоєнні дисципліни «Медіабезпека журналіста», адже вона дозволяє не лише поглибити теоретичні

знання, а й розвинути практичні навички та критичне мислення, які є життєво важливими для вашої майбутньої професії. Світ медіабезпеки постійно змінюється, тому ваша здатність до самонавчання та адаптації буде вирішальною.

Ці рекомендації допоможуть вам ефективно організувати свою самостійну роботу.

1. Планування та організація часу

Створіть графік: Розробіть індивідуальний графік самостійної роботи, враховуючи теми лекцій, практичних занять та терміни здачі завдань. Регулярність краща за інтенсивність перед дедлайном.

Визначте пріоритети: На початку вивчення кожної теми визначайте ключові поняття та завдання, на яких варто зосередитися.

Використовуйте різні джерела: Не обмежуйтеся лише запропонованою літературою. Шукайте додаткові матеріали, відеоуроки, подкасти, вебінари від експертів з медіабезпеки.

2. Поглиблене вивчення теоретичного матеріалу

Конспектування: Під час читання літератури та перегляду лекційних матеріалів робіть детальні конспекти, виділяючи основні визначення, концепції та приклади. Використовуйте ментальні карти для візуалізації зв'язків між темами.

Аналіз законодавства та міжнародних документів: Уважно вивчайте ключові статті українського законодавства, міжнародних конвенцій та резолюцій, що стосуються прав та безпеки журналістів. Зробіть виписки або таблиці з посиланнями на відповідні норми.

Глосарій: Створіть власний глосарій термінів з медіабезпеки (фішинг, VPN, 2FA, ПТСР, комбатант

тощо) для кращого розуміння професійної термінології.

3. Практичне застосування знань та розвиток навичок

Аналіз реальних кейсів: Регулярно переглядайте новини та аналітичні матеріали про інциденти з журналістами в Україні та світі. Намагайтеся самостійно ідентифікувати загрози, проаналізувати причини та запропонувати можливі рішення з точки зору медіабезпеки, використовуючи знання, отримані на лекціях та практичних заняттях.

Вивчення інструментів:

Кібербезпека: Самостійно досліджуйте та встановлюйте безпечні месенджери (наприклад, Signal), менеджери паролів. Налаштуйте двофакторну автентифікацію на всіх своїх акаунтах. Спробуйте попрацювати з VPN. Вивчіть, як видаляти метадані з фото та відео.

Фізична безпека: Перегляньте відеоуроки з тактичної медицини, основи надання першої домедичної допомоги. Ознайомтесь з базовими правилами поведінки в зоні підвищеної небезпеки.

Психологічна стійкість: Вивчайте та практикуйте дихальні вправи, техніки заземлення. Шукайте інформацію про центри психологічної підтримки для журналістів.

Рольові ігри/симуляції: Навіть самостійно можна продумати та розіграти в уяві різні сценарії: що робити, якщо зламали пошту; як діяти під час обстрілу; як захистити джерело. Це допоможе закріпити алгоритми дій.

Етичні дилеми: Регулярно аналізуйте етичні дилеми, з якими стикаються журналісти. Спробуйте самостійно знайти етично обґрунтоване рішення,

спираючись на вивчені принципи та стандарти.

4. Використання додаткових ресурсів

Слідкуйте за експертами: Підпишіться на розсилки, соціальні мережі та канали відомих експертів з медіабезпеки, профільних організацій («Репортери без кордонів», CPJ, INSI, IREX, Фундація «Суспільність»).

Освітні платформи: Використовуйте онлайн-курси на платформах Coursera, Prometheus, EdEra, які можуть мати модулі з цифрової безпеки, журналістської етики або першої допомоги.

Професійні спільноти: Якщо є можливість, долучайтеся до обговорень у професійних спільнотах журналістів, де обмінюються досвідом та інформацією щодо безпеки.

5. Рефлексія та самооцінка

Журнал безпеки: Ведіть щоденник або нотатки, де фіксуйте нові знання, проаналізовані кейси та свої думки щодо важливості кожного аспекту медіабезпеки.

Самотестування: Після вивчення кожної теми спробуйте відповісти на питання для самоконтролю або вирішити невеликі кейси, щоб перевірити рівень засвоєння матеріалу.

Пам'ятайте, що ваша безпека – це ваша відповідальність. Чим більше ви інвестуєте у свою обізнаність та навички з медіабезпеки під час навчання, тим впевненіше та безпечніше ви почуватиметеся у своїй професійній діяльності.

4. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне науково-дослідне завдання	20	Наукова стаття, або тези або реферат.
---	----	---------------------------------------

Написання реферату

Індивідуальне завдання передбачає написання наукової статті, або тези або реферату щодо тематики медіабезпеки та інформаційного суспільства та передбачає дослідження основних питань програмного матеріалу.

Усі реферати/тези/статті повинні відповідати єдиним вимогам <https://peremena.com.ua/uk/titul-uk/vimogi-do-referatu-v-ukrayini/> .

Перелік тем для рефератів

1. Гібридні загрози та інформаційні війни: Вплив на безпеку журналіста.

2. Психологічна травматизація журналістів: Причини, наслідки та реабілітація.

3. Фізична безпека журналістів у зонах бойових дій: Ризики та міжнародний досвід.

4. Правові виклики для журналістів в Україні: Справи про перешкоджання.

5. Кібербулінг та онлайн-переслідування журналістів: Захист та правові аспекти.

6. Багатофакторна автентифікація та менеджери паролів: Практичне застосування.

7. Захищені комунікації: Огляд та порівняння месенджерів для журналістів.

8. Цифрова гігієна журналіста: Комплексний підхід до захисту даних.

9. Методи анонізації в Інтернеті: VPN, Tor та інші інструменти.

10. Тактична медицина для журналістів: Важливість HEFAT-тренінгів.

11. Роль міжнародних організацій у захисті журналістів: Аналіз діяльності.

12. Статус військового кореспондента за міжнародним правом: Права та захист.

13. Відповідальність за злочини проти журналістів: Міжнародний та національний досвід.

14. Правовий захист джерел інформації в Україні та світі.

15. Діяльність громадських організацій в Україні з підтримки журналістів.

16. Етичні дилеми у висвітленні трагічних подій та конфліктів: Принцип «не нашкодь».

17. Баланс між суспільним інтересом та безпекою: Етичні аспекти журналістики.

18. Роль редакційної політики у забезпеченні медіабезпеки.

19. Журналістика відповідальності: Етичні аспекти поширення інформації під час кризи.

20. Саморегуляція журналістської спільноти: Кодекси етики як елемент безпеки.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основні джерела

1. *Збірник документів Ради Європи. Безпека журналістів* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://rm.coe.int/16806b5970> (дата звернення: 25.08.2023). Назва з екрана.

2. *Кодекс практики Європейського Союзу щодо протидії дезінформації* [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.nrada.gov.ua/foreign_practice/ (дата звернення: 25.08.2023). Назва з екрана.

3. *Посібник до навчального курсу щодо безпеки журналістів*. Курс розроблено спільно трьома інституціями: Національною школою суддів, Національною академією внутрішніх справ і Тренінговим центром прокурорів України за підтримки Проекту «Європейський Союз та Рада Європи працюють разом для підтримки свободи медіа в Україні» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://rm.coe.int/bezpekazhurnalistiv-posibnyk-final-print-1-1680a3f8df> (дата звернення: 25.08.2023). Назва з екрана.

4. *Посібник з верифікації. Визначний гід з верифікації цифрового контенту для висвітлення надзвичайних подій* [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://verificationhandbook.com/book_ua/chapter8.php (дата звернення: 25.08.2023). Назва з екрана.

5. *Посібник з безпеки для журналістів: Посібник для репортерів у небезпечних зонах*. Reporters sans frontières (France), 2022 [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000381168>

(дата звернення: 25.08.2023). Назва з екрана.

6. *Україна. Висвітлення конфлікту в Україні: практичний посібник для журналістів* [Електронний ресурс]. Режим

доступу:

https://www.thomsonfoundation.org/media/33402/ukraine-1203bleed_ukr_preview.pdf

(дата звернення:

25.08.2023). Назва з екрана.

7. *Цифрова безпека журналіста-розслідувача* [Електронний ресурс]. Режим

доступу:

<https://video.detector.media/lessons/cyfrova-bezpekazhurnalista-rozsliduvacha-i19>

(дата звернення: 25.08.2023). Назва з екрана.

8. Sydorenko, N., Mitchuk, O., Holik, O., Havryliuk, I., Myronets, N. Improving the Financial Stability of IT Companies through Social Media Marketing. *WSEAS Transactions on Business and Economics*. 2022. Vol. 19. P. 1621–1632. (Scopus).

9. Bessarab, A., Mitchuk, O., Baranetska, A., Kvasnytsia, O., Mykytiv, G. Social networks as a phenomenon of the information society. *Journal of Optimization in Industrial Engineering*. 2021. Vol. 14, № 1. P. 35–42. (Scopus).

Додаткові джерела

1. *Безпека інформації: навч. посіб.* / Інститут масової інформації [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://imi.org.ua/bezpeka/spravochnik-po-bezopasnosti>. Назва з екрана.

2. *Безпека журналістів в Україні: існуючі виклики і шляхи їх подолання* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3099965-bezpeka-zurnalistiv-v-ukraini-isnuuci-vikliki-ta-slahi-ihpodolanna.html>. Назва з екрана.

3. Вальорска, М. Аґнешка. *Діпфейк та дезінформація*: практ. посіб. / Аґнешка М. Вальорска; пер. з нім. В. Олійника. К.: Академія української преси; Центр Вільної Преси, 2020. 36 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.aup.com.ua/uploads/DEEPFAKES_FNF_AU_P_2020.pdf. Назва з екрана.

4. *Верховна Рада посилила відповідальності за злочини проти журналістів* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://detector.media/community/article/184510/2021-02-02-verkhovna-radaposylyla-vidpovidalnosti-za-zlochyny-prot-y-zhurnalistiv/>. Назва з екрана.

5. *Вступ до безпеки. Онлайн-курс з громадянської журналістики* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://school-cj.org/courses/security>. Назва з екрана.

6. *Гарантії забезпечення свободи слова* (інформація підготовлена з використанням Звіту Генерального Секретаря РЄ Турбйорна Ягланда «Демократично-правова держава, права людини та верховенство права. Популізм – особливості системи стримувань і противаг у Європі») [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.nrada.gov.ua/foreign_practice/. Назва з екрана.

7. *«Гендер в деталях» випустив серію жартівливих картинок для журналістів на тему сексизму* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://imi.org.ua/news/hender-v-detalyah-vypustyv-seriyu-zhartivlyvyh-kartynokdlyal-zhurnalistiv-na-temu-seksyzmu/>. Назва з екрана.

8. *Довідник безпеки журналістів* [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<http://www.cje.org.ua/sites/default/files/library/Dovydnik-bezpekiurnalistiv.pdf>. Назва з екрана.

9. Земляна, І. *Журналіст і (НЕ)безпека. Посібник для журналістів, які працюють в небезпечних умовах* / І. Земляна, О. Романюк [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://imi.org.ua/wpcontent/uploads/2017/06/Zhurnalist-i-nebezpeka.pdf>. Назва з екрана.

10. Зубченко, Я. Я. Погляд у майбутнє. Чого досягли окуляри доповненої реальності / Я. Зубченко [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ms.detector.media/trendi/post/26194/2020-12-15-poglyad-u-maybutnie-chogo-dosyagly-okulyary-dopovnenoi-realnosti/>. Назва з екрана.

11. *Інститут масової інформації створив сайт з безпеки для журналістів* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://detector.media/infospace/article/118301/2016-08-31-institut-masovoiinformatsii-stvoriv-sait-z-bezpeki-dlya-zhurnalistiv/>. Назва з екрана.

12. *Інформаційна безпека: соціально-правові аспекти*: Підручник. Остроухой Б. В., Петрик Б. М., Присяжнюк М. М. та ін.; за заг. ред. Є. Д. Скулиша. К.: КНТ. 776 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.dut.edu.ua/uploads/l_1352_84114000.pdf. Назва з екрана.

13. Кастельс, М. *Інтернет-Галактика*. К.: Ваклер. 2007. 290 с.

14. *Категорія: цифрова безпека* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://i-sos.org.ua/category/novyny/tsyfrova-bezpeka/>. Назва з екрана.

Інформаційні ресурси

1. *Цифрова безпека журналістів та інших працівників медіа*. Prometheus [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+DSJ101+2022_T1/about. Назва з екрана.
2. Сайт Суспільного мовлення [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://suspilne.media/>. Назва з екрана.
3. *Умови та правила Facebook* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ru-ru.facebook.com/policies>. Назва з екрана.
4. Сайт Організації Об'єднаних націй [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.un.org/ru/>. Назва з екрана.
5. Сайт Європейського суду з прав людини [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr&c>. Назва з екрана.
6. Сайт справ Європейського суду з прав людини [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://hudoc.echr.coe.int/rus>. Назва з екрана.
7. Сайт Міністерства інформаційної політики України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mip.gov.ua/>. Назва з екрана.
8. Сайт Центру демократії та верховенства права [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://cedem.org.ua/>. Назва з екрана.
9. Сайт Харківської правозахисної групи [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://khpg.org/>. Назва з екрана.

10. Сайт Незалежної медійної ради
[Електронний ресурс]. Режим доступу:
www.mediarađa.org. Назва з екрана.